

doorwrochte verhandeling. (DE GENESTET) Een man, vermaard door zijn *doorwrochte* uitleggingen over de Evangelien van Mattheus, Markus en Lukas.

460. GELEERD, KUNDIG, WETENSCHAPPELIJK.

Geleerd zegt men van iemand, die door onderwijs of door eigen studie in een of meer wetenschappen bijzonder ervaren, met uitgebreide kennis toegerust is, vooral wanneer men denkt aan de studie, waarmee hij zich bezighoudt.

Kundig wordt gezegd, wanneer men let op zijn ervaring en kennis.

Wetenschappelijk wordt gebruikt, als men wil laten uitkomen de kennis en het vermogen om te arbeiden op het gebied van de wetenschap.

Een zeldzaam geleerd man. Hij gelieve te denken, dat men zonder boeken onmogelijk geleerd kan worden. Hendrik Goethals was een der geleerdste mannen van zijn tijd.

Een staat heeft nog meer behoefte aan kundige en bekwame mannen dan aan geleerden. Mijn man was kundig, maar gewoon, praktisch en precies. In de brieven aan zijn vertrouwde vrienden klaagt de raadpen-sionaris gedurig over het geringe getal van kundige regenten en bruikbare beambten.

Hij reisde met een wetenschappelijk doel. Een wetenschappelijk onderzoek.

461. GELEIDE, UITGELEIDE.

Geleide is het vergezellen en leiden van een persoon, hetzij eershalve of uit beleefdheid, hetzij om hem de weg te wijzen, hem op weg te beschermen, enz.

Uitgeleide doen is iemand naar buiten geleiden of een eindweegs vergezellen.

Reis morgen onder mijn geleide naar A., vanwaar gij uw weg in veiligheid vervolgen kunt. Ik dank u voor uw geleide, zei G., toen zij het dennenbos uitkwamen.

Wij hebben hem uitgeleide gedaan naar het station.

462. GELIJKSOORTIG, GELIJKSLACHTIG, SOORTGELIJK.

Gelijksoortig betekent van dezelfde soort, in aard onderling overeenkomende.

Gelijkslachtig, van dezelfde soort, is in deze betekenis alleen in Zuid-Nederland in gebruik.

Soortgelijk is het in soort overeenkomende, het duidt enkel op de overeenkomst met hetgeen kort tevoren genoemd is; het heeft dus de betekenis van *dergelijk*.

Vernits vele gelijksoortige spreuken gelegenheid geven om dezelfde zaak van verschillende kanten te beschouwen. De verbeeldingskracht plaatst dat voorwerp in het helderste licht, omringt het van al het gelijksoortige en aanverwante.

Gelijkslachtige redenen bracht men in ten voordele van de graaf van Hoorne. Hij kocht oude schepen om ze af te breken en de stukken ervan afzonderlijk te verkopen; een weinig later begon hij een gelijkslachtige handel in oude boeken.

Van A. ontving ik een zeer vriendelijke brief, en een soortgelijk schrijven van B. Paarden, koeien, ossen en soortgelijke dieren.

463. GELUID, KLANK, TOON.

Door het gehoorwerktuig waargenomen trillende beweging van de lucht.

Geluid is de algemene benaming.

Klank duidt op de indruk, die het geluid op het oor maakt.

Toon is een geluid, dat ontstaat door een regelmatige opeenvolging van korte en lange trillingen.

Wat een onaangenaam geluid! Niet alleen in lucht, maar in alle stoffen, die een trillende beweging kunnen aannemen, kan het geluid zich voortplanten. Metaal geeft een ander geluid dan hout of steen.

De klank van die piano is zuiver en mooi. De hoge stem van de knaap, het helder geluid van de tenorzanger of de diepe klanken van de bas. De klokken hebben soms een doffe klank.

De sterkte, hoogte en kleur van een toon. Dit instrument heeft een schone, volle toon. De toon aangeven.

464. GELUK, FORTUIN.

De voorspoed, die iemand geniet.

Geluk wijst op weldaden der natuur en het genoegen dat wij, bij het genot daarvan, smaken.

Fortuin duidt meer op een toevallig, onvoorzien geluk, dat uit gunstige voorvallen en gebeurtenissen voortspruit.

Het geluk heeft hem gediend. Het geluk is de wereld nog niet uit.

De fortuin lacht hem toe. De fortuin heeft hem de nek toegekeerd. Zijn fortuin zoeken.

465. GELUK, VOORSPOED, HEIL.

Geluk is de algemene term voor de gunstige loop der omstandigheden, de voorspoed die iemand zonder eigen toedoen te beurt valt.

Voorspoed heeft alleen betrekking op de goede gang der zaken en is dus meer beperkt dan *geluk*.

Heil wordt enkel nog gebruikt in zekere uitdrukkingen en in de hogere stijl.

Het geluk diende hem. Het geluk begunstigt thans mijn oogmerk. Het geluk of de rampspoed van het vaderland is in uwe handen.

Hij genoot steeds grote voorspoed. Ik wens u veel voorspoed bij uw ondernemingen.

Veel heil en zegen in het nieuwe jaar! Moge het u tot heil strekken.

466. GENAKEN, NADEREN.

Genaken is iemand of iets nabijkomen, hetzij toevallig hetzij opzettelijk.

Naderen is dichterbij komen, vaak met het bijdenkbeeld van langzaamheid, of van voorzichtigheid, beschroomdheid, eerbied, enz.

Wij genaken de plaats, waar mijn Sultan u zal ontvangen. (CONSCIENCE) Hij is niet te genaken.

Het schip nadert de kust. Als de rendieren in troepen gaan grazen, kan men ze niet zonder gevaar naderen. Zij naderde de zieke.

467. GENEIGD, GENEGEN.

Neiging tot iets hebbende.

Geneigd geeft vooral te kennen, of dat de neiging iemand van nature eigen is, tot zijn aard en karakter behoort, of wel, dat zij het

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

